

- שבוע 17 5
- 5 כמה קילו קמח צריך להפרשת חלה?
- האם מותר להתעטף כמו טלית עם שמיכה בעלת ארבע בנפות בלי ציצית, לצורך משחק או הצגה
- 6
- 8 מה העצה בשבת לבי שידיו יבשות ומציק לו
- זריעה בעציץ שאינו נקוב על גבי מים בלבד בלי אדמה האם יש בו דין כלאים לאסור להניחו תחת ענפי
- 8 ענבים או לא
- 9 האם יש איסור לזרוע כלאים של חיטים תחת גפן מודלית
- 10 האם יש כלאים במצע מנותק (עציץ שאינו נקוב)
- 10 מי שלא התפלל שחרית מחמת אונם ועבר זמן שחרית האם כרגע מותר לאכול או אסור
- 11 האם מותר לצלם דברי תורה מספר כמה עמודים בודדים לצורך אישי
- חלק ההמשך של תפילת שחרית שאחר חזרת הש"י האם אפשר בדיעבד להשלים לאחר חצות
- 11
- מי שהפסיד זמן תפילה ועומד בסוף הזמן של בדיעבד ולא יספיק גם בדילוג פסוד"ז האם יש עוד מה שיכול
- 12 לרלג כדי להספיק לפחות זמן תפילה של בדיעבד
- 13 האם אפשר להשלים פסוד"ז עד סוף היום
- 16 מי שלא יספיק זמן תפילה או חצות אלא אם יתחיל מיוצר אור מה דינו
- ציבור שיש בהם מי שמתעכב הרבה האם אפשר להקל שיצרפו את המתעכב למנין לשמונ"ע על אף
- 16 שהמתעכב לא יתפלל יחד איתם שמונ"ע
- 17 האם אפשר לצרף אנשים שאינם מתפללים לתפילת שמונ"ע

שביחא שאלות המצויות בהלכה

- 18 עד איזה זמן אפשר עדיין לומר ברכות השחר
בשנה שאירע גם חנוכה האם היה אז גם הנם של נר מערבי שממנו היה מדליק וכו' היה מסיים
- 19
- 20 נשאר יין פתוח בבית בזמן שריפה בזמן שהיו שם מכבי האש האם היין מותר או אסור
מי שבדיעבד הפסיד זמן תפילה ועומד לפני חצות וגם אם ידלג לא יספיק להתפלל לפני חצות בדיעבד האם
- 20 יכול לפחות להתחיל שמונ"ע לפני חצות או לא
שכונה שגדורה במחיצות גמורות האם שייך שיהיה בעיה לטלטל כאשר אינו מכנים מהרחוב לבית ולחופך
- 21
- 22 עד מתי מותר לומר קרבנות של תפילת שחרית
- 22 עד מתי אפשר לומר ברכת לעולם יהא אדם
מי שהיכה את חברו הכאה שיש בה כדי להסית ומת מחמת המכה לאחר עשר שנים האם נחשב שמת
- 23 מחמת המכה או לא
- 25 האם אפשר לרלג על תחנון כאשר היה עיכוב גדול בתפילה והציבור מותשים
האם יש להתפלל ביחידות כאשר יש חשש שיפסידו זמן תפילה או במקרה של בדיעבד כאשר עומד ממוך
- 25 לחצות יש חשש שיפסידו חצות בשחרית
- 26 האם מותר לעשן סיגריה למי שעוסק בהצללת נפשות ואינו יכול להתרכז בלי סיגריה
- 28 ש"ץ שנוהג כרבינו תם מה דינו לענין תחנון

לקבלת גליון שביחא מידי שבוע שלח

questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' הפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

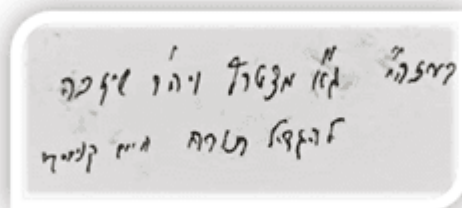
חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בכו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו מסרנו ורבנו זצוקללה"ה
ויברלחמ"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"ם שטרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד
דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"ם קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"ם
קפלר, הגר"ח מיישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעורר את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה, ותבוא עלינו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרבב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל לתקן הדברים להבא, ושגיאאות מי יבין.

כמה קילו קמח צריך להפרשת חלה?

יש

בזה כמה שיטות, ולכן מהשיעור הקטן ביותר יש להפריש כבר משהו בלא ברכה ומהשיעור הגדול יותר יש להפריש בברכה.

כמו כן יש לשים לב שאם מפרישים מבצק בשיעור הקטן ואחר כך מצרפים שני בצקות יחד בשיעור הגדול הם עלולים להתחייב מחדש בהפרשת חלה מספק (בכפוף לפרטי דינים), ואף שני מאפים יכולים להצטרף ולהתחייב בכפוף לפרטי הדינים.

השיעורים הם כדלהלן:

בספר מידות ושיעורי תורה כתב ששיטת הגר"ח נאה היא 1,666 ק"ג קמח (ויש כמה שיעורים קרובים לזה, במדריך הכשרות של בד"ץ העדה"ח כ' 1,680, והגרי"מ שטרן כ' 1,660, ובהגדש"פ "מיר" כ' 1,670), אבל יש להחמיר להפריש בלא ברכה כבר משיעור של למעלה מ-1,200 ק"ג, ולשיטת החזו"א החיוב בברכה הוא 2,250 ק"ג.

יש שנהגו להפריש בברכה רק באזור שנים וחצי קילו (בשם הבא"ח הובא 2,490 ויש שמועה בדעת החזו"א שהיום זה בערך 2,500, ועי' בספר הבית בכשרותו להגרי"א דינר מה שהביא התייחסות הגר"ח ק" והגרנ"ק לשמועה זו).

יש לשים לב שמכיון ויש הרבה שיעורים בזה (וחלק גם לא הבאתי כאן) רצוי לעשות שאלת חכם איזה שיעורים יש להחשיב מעיקר הדין, כי אחרת יכול לגרום להרבה מאוד ספקות (למשל שהיה השיעור קטן והפריש חלה, ולאחר מכן הצטרף לשיעור הגדול ממנו והפריש שוב, ולאחר מכן הצטרף לשיעור הגדול ממנו, וכן הלאה).

כהשלמת הדברים אפשר לציין כי למרות שהשיעור במקורו נאמר בשיעור נפח במשנה ובגמ', אבל היום מקובל למדוד זאת לפי משקל לאחר מדידות שנעשו בהזדמנויות שונות על ידי אישים שונים שבאו למדוד את המשקל בהשוואה לנפח כדי להקל על מדידת הקמח לפי שיטות המדידה המצויות כיום, וכנ"ל כעין זה המדידות המצויות לגבי מצה של ליל הסדר.

האם מותר להתעטף כמו טלית עם שמיכה בעלת ארבע כנפות בלי ציצית, לצורך משחק או הצגה

יש כאן כמה נידונים:

(א') האם בגד של לילה חייב בציצית מי שלובשו ביום - בזה יש מחלוקת הרמב"ם והרא"ש, והכרעת ההלכה לחשוש לדעת הרמב"ם שמחייב בזה ולא ללבוש בגד של לילה ביום בלא ציצית [משנ"צ סי' יח סק"צ].

(ב') האם בגד שאין דרכו בלבישה אלא בהתכסות בלילה נחשב בגד - יש בזה מחלוקת האם נחשב בגד או לא, והכריע המשנ"ב סק"ח שיעשה קרן אחת עגולה כדי לפטור מציצית, אבל ההכרעה היא רק בבגד של צמר, אבל בבגד של שאר מינים (שחיובו להרבה פוסקים הווא רק מדרבנן) נקט המשנ"ב שאין להחמיר בזה, והחזו"א או"ח סי' ג' סקל"ו כ' שהמקיל יש לו על מה לסמוך [גם צגד צמר, עי' שו"ת הלכות על המשנ"צ שם סי"א, ולענין אם הוא צגד שממש רק לכיסוי צניעה של יום יעוי' להלן מה שכתוב בזה].

(ג') הנידון השלישי הוא, ששמא נאמר שגם להדעות שבגד כזה שאינו מיועד ללבישה אינו בגד, אך אם משנה את שימושו באופן חד פעמי יש לדון שמא נחשב אז בגד, ואז יהיה חייב כמו שאנו מחייבים בציצית בגד של לילה ביום (שחוששים לדעת הרמב"ם), מצד שני יש לומר ששם לגבי בגד של לילה ביום דעת הרמב"ם שאין משנה כלל זמן הלבישה העיקרי של הבגד אלא זמן לבישת הבגד בפועל, משא"כ כאן שצורת שימוש הבגד אינו בלבישה אין בזה שם בגד.

ויעוי' בחזו"א שם סוף סקל"ה שכתב לחלק בין ארעי חשוב לארעי שפל, (שהאופן של השו"ע לענין סדיני לילה שנמשכים ביום הוא ארעי שפל ולא דמי לבגד כלים שלפעמים הגדול מתעטף בו שהוא ארעי חשוב), ומכאן זה ביאר למה סדין שעיקרו ללילה ורק משתמש בו בסוף שנתו ביום פטור [להדעות צגד לילה פטור גם ציוס] כיון שהשימוש שמתשתמש ביום הוא שימוש ארעי שפל, וא"כ כ"ש בענינו שאין בו שום שימוש רשמי וייעודי כזה (להשתמש בשמיכה כמשחק ולהתעטף בו) שנחשב ארעי שפל, וא"כ לפי הדעות שבגד של התכסות בלבד כסדין מיטה אינו נחשב בגד ה"ה גם כשפעם אחת ישים אותו על גופו דרך מלבוש כמשחק ייחשב ארעי שפל.

ולכן לפי החזו"א שהמקיל בסדינים יש לו על מי לסמוך גם כאן המקיל יש לו על מי לסמוך (מכיון שההגדרה שלשימוש מסוג כזה ע"פ החזו"א הנ"ל היא כארעי שפל, לכן למעשה זה לא יותר חמור מסדין לילה שנמשך ליום, ואע"פ ששם יש שני צירופים, צירוף אחד שהוא בגד לילה מעיקרו וצירוף שני שאינו דרך מלבוש, מ"מ כאן ג"כ אינו דרך מלבוש לפי החשבון שנתבאר וג"כ אינו בגד יום בדיוק כמו שם, ויעוי' בסמוך להלן עוד

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

הרחבת דברים בזה), ולפי המשנ"ב בשאר מינים יהיה פטור, ובבגד צמר העצה שיכול להיפטר מזה אם אינו יכול לעשות קרן עגולה הוא להפקיר את השמיכה (עי' בתשובה מק"ט 4843 המתחיל אדם שחושש וכו' באות ה').

השלמת והבהרת כמה דברים

והיה מקום לטעון ולומר דכל מה שנחשב שימוש גרוע בשמיכה לפי החזו"א הוא רק משום שתחילת השימוש עצמו הוא בלילה אבל כאן שתחילת השימוש הוא ביום לא יהיה פטור שימוש גרוע ויתחייב בציצית, אבל לפי זה ימצא שאם משתמש מידי פעם בשמיכה לשינה ביום יהיה אסור, ולכאורה הרי זה חידוש חריג לדינא, לומר דלפי הדעות שמתירים הוא רק בכל פעם שתחילת השימוש בלילה; ויל"ע (ויעוי' להלן מסקנת הדברים בזה).

ואולי יש לבאר כוונת החזו"א באופן אחר דתשמיש שפל כוונתו לצירוף העובדה שאין כאן צורה גמורה של לבישה, דאף שהחזו"א מיירי בחילוקן הזה לדעות המובאות במ"א ומ"ב הסוברות שכיסוי כזה לבישה, מ"מ מודו שנחשב שימוש שפל לענין שלא יחשב מחמת זה בגד של יום, היינו בצירוף מה שעיקרו של לילה ובצירוף שאין בו שימוש חשוב ביום, ולפי טעם זה אם לובשו בדרך מלבוש (שגם בשמיכה שייך דרך מלבוש כמ"ש מתעטף אדם בכילה ובכסכסיה ויוצא לרה"ר, לענין הוצאת שבת, והאחרונים דנו לענין מגבת).

ואם לזה כוונת החזו"א לא יהיה היתר בנידון דידן.

אולם באמת עיינתי שוב בלשונו של החזו"א ומבואר להדיא דהטעם שחשיב שימוש שפל ביום הוא משום שהטעם שלובשו ביום נמשך משנת הלילה, ולכך אין לזה חשיבות של מלבוש יום כל שהלבישה היא רק מחמת הלילה (ובגד שעשוי לכיסוי שנת יום באקראי באופן רשמי החמיר בו החזו"א לעצמו כמ"ש בדינים והנהגות), ואעפ"כ יש לומר שעדיין אינו מחוייב בציצית אם לובשו פעם אחת ביום, דאחרי שהגדרה של בגד זה הוא של לילה שוב אינו חייב בציצית בבגד זה כלל גם ביום.

אולם אחר העיון בדברי החזו"א, כל דברי החזו"א הללו מתייחסים רק לתחילת הנידון שבגד זה פטור להרא"ש כיון שהוא בגד לילה, אך אינם מתייחסים כלל מה הדין לדעת הרמב"ם בכזה בגד.

וזה יהיה תוספת דברים לומר בדעת החזו"א שלפי הצד שאין דרך לבישה בכזה בגד שעשוי רק לכיסוי (היינו הדעה שהמשנ"ב פסק כמותה לענין שאר מינים), א"כ כל שאין תשמיש ארעי רשמי בבגד כזה לא יהיה חייב בציצית.

ובאמת יש להוסיף עוד דכל מה שהביא החזו"א ראיה הוא ממה דקי"ל בשיעור הבגד דבעינן גדול יוצא בו לשוק, ושם הרי לא מספיק שלובשו באקראי אלא שלובשו באקראי

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

בשוק, וא"כ לא שייך כלל בנידון דידן לגבי המתעטף בשמיכה במשחק, ולכן אפי' אם היה תשמיש אקראי רשמי לכאורה עדיין לא היה חייב בציצית.

לענין ההכרעה בבגד כיסוי של שינה הכרעת המשנ"ב להקל בשאר מינים והכרעת החזו"א דמעיקר הדין יש להקל, אולם זה רק בצירוף שמדובר על בגד לילה ותחילת השימוש בלילה (עכ"פ החזו"א הזכיר להדיא סברא זו בס"ק הקודם), אבל בגד כיסוי שמשמש לשנת יום בזה יש פחות מקום להקל, כיון שאין כאן כל צירופים אלו, ומ"מ בנידון דידן שאינו שייך כלל לתשמיש הבגד הוא נידון אחר וכמו שנתבאר.

מה העצה בשבת למי שידיו יבשות ומציק לו

העצה

היא שיתן שמן מחוץ למקום המכה איפה שהעור שלו בריא, והשמן יוכל לרדת משם לאזור המכה (או"ח סי' שכח סכ"ב), וזה מותר גם במקומותינו שאין רגילות לסוך שמן (משנ"ב שם ס"ק עז).

עצה נוספת אם הידיים אינם כבר יבשות ופצועות אלא רק חושש שיתייבשו ויפצעו, באופן כזה שכרגע הם עדיין בריאים אין איסור לסוך אותם שמן (חוט שני פפ"ט ס"ק לו). ועי' עוד בתשובה מק"ט 4371 האם מותר לסוך בשבת שמן על הידים בזמנינו וכו'.

זריעה בעציץ שאינו נקוב על גבי מים בלבד בלי אדמה האם יש בו דינ כלאים לאסור להניחו תחת ענפי ענבים או לא

בתוספת א

כלאים פ"א ה"ט אי' דזריעה על אמת המים אין בו משום כלאים, וכן הובא בדרך אמונה ריש הלכות כלאים, ועי' ירושלמי כלאים ספ"א, ודנו פוסקי זמנינו האם מדובר גם באופן זריעה רגילה ע"ג מים ממש או לא.

(ועי' גם ר"ש כלאים פ"ג מ"ב ודו"ק).

ועי' שו"ת הר צבי ח"ב סי' לא אות ה' לענין גידולי מים שבזמנינו הנקרא הידרופוניקס שיש בהם משום איסור כלאים.

ויש לציין דבאמת לפי חלוקת הדברים שם בתוספתא וכן בירושלמי שם משמע שהדברים שנזכרו שם לפטור הם דברים שאין דרכם להצמיח ולא מיירי להדיא בדבר שכך הוא דרך צמיחתו.

וגם יל"ע בכל זה אם הפטור או היתר או רק פטור מדאורייתא.

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

ויש לציין דגם לענין בית מקורה אי' בירושלמי פ"א ה"ב לענין תרו"מ שאינו בכלל שדך, וגם בזה הרי כלאים במקום מקורה אינו היתר.

ויש לציין עוד דבתוספתא כלאים שם גופא אי' דהזורע דבר שאינו מצמיח פטור ויל"ע דגם שם אפשר שהוא רק פטור ולא היתר, והכונה דבר שאינו מתקיים, ולא מניח גרעין בכד בעלמא [כמו הטומן לפת ולנוטות וכו'] שזה אינו זריעה כלל, אלא שיש זריעה שנתפסת וחלה רק שאינה מתקיימת ובזה כיון שאינו מתקיים פטור ומ"מ אסור.

(ויעוי' מה שכתבתי בתשובה אחרת לענין הל' שבת בכה"ג).

אבל יש חולקים על הגרצ"פ, ויש שטענו שיתכן שהוא הגדרה בדיני כלאים שדוקא באדמה חייב משום דכתיב שדך (וע' זבחי אפרים זבחים צד ע"ב), ועי' מה שהובא באנציקלופדיה התלמודית ערך כלאים [מלק כה עמ' תקלט].

לסיכום הדברים יש מימרא שזורע ע"ג מים פטור מן הכלאים, אבל אין הכרעה ברורה האם מדובר גם על זריעה המתקיימת והאם הוא גם היתר לכתחילה.

ואציין כמה מספרי זמנינו שהביאו דעות הפוסקים בזה לענין שמיטה, שו"ת נחפה בכסף יו"ד סי' ה, שו"ת שדה הארץ ח"ג יו"ד סי' כח, שו"ת מהרי"ל דיסקין ח"א סי' כז אות א', אור לציון (שביעית) סי' א' אות ז', הר צבי זרעים ח"ב סי' לא, שדה שמואל שביעית סי' יב, שו"ת השבי"ט יו"ד ח"ג עמ' קיד (לענין כלאים), ועי' בצהר ה בסופו ומה שהובא שם בשם החזו"א.

אין לי הכרעה בזה אף שיש לי קצת נטייה בזה מקופיא דאפשר שהתוספתא הוא פטור אבל אסור והוא כעין עציץ שאינו נקוב, מ"מ אין לי הכרעה בזה, ואולי נעייך בדברים יותר בהמשך.

האם יש איסור לזרוע כלאים של חיטים תחת גפן מודלית

יש איסור בזה, כמבואר במשנה כלאים פ"ו מ"ג מ"ד וברמב"ם פ"ו מהל' כלאים הי"ב ושו"ע יו"ד סי' רצו סכ"ז, ועי' בגמ' פ"ק דעירובין, וע' ברמב"ם שם פרטי הדינים בזה ובדרך אמונה.

ואהזדמן לי שראיתי בחצר של משפחה של יראים ושלמים שיש להם גג מעל החצר שלהם שעליו יש ענפי ענבים מודלים ומתחת הגגון שאר מיני צמחים, ויש לשים לב שצריך לבדוק הדין לגבי הצמחת אילנות מתחת הגג הזה, שצריך עירנות בשביל לשים לב שיש בעיות הלכתיות (ומ"מ יש מיני צמחים שמותרים ועי' שו"ע ריש הל' כלאי הכרם ביו"ד, ויעוי' בספר שדה יחזקאל ח"ב סי' ו שהאריך בזה טובא).

ולענין שאלתך באופן שהעציץ שאינו נקוב עומד בכרם, בתשובה הסמוכה לזה ציינתי

כן,

שביחא שאלות המצויות בהלכה

לדברי המשנה בכלאים והפוסקים שאסרו בעציץ שאינו נקוב, ועי' בחידושי הר"א גוטמאכער כלאים פ"ז מ"ח דמסקנתו שאם העציץ עומד בכרם הוא ודאי איסור, ולענין מעביר עציץ שאינו נקוב בכרם עי"ש מש"כ בזה (ועי' ביאור ההלכה של הדרך אמונה פ"ה הכ"ג דלפי דעת הר"ש סיריליאן והחזו"א הוא אסור ולפ"ד שאר האחרונים יתכן שיהיה מותר), ועי' ירושלמי חלה פ"ב סה"ב ורמב"ם פ"ה מהל' כלאים ה"ג ופשטות הירושלמי בכלאים ספ"ז לכאורה שגם עציץ שאינו נקוב הוא בכלל איסור מעביר עי"ש.

ולכאורה לא מסתבר דבאפפירות (גפן מודלית על סככה) הוא קיל משיעור ד"א של כרם או כדי עבודתה של גפן יחידית לענין מעמיד עציץ שאינו נקוב, וגם אם נאמר דאפפירות הוא גזירה לגזירה (ע"ד מה שהציע הדרך אמונה הנ"ל בדעת האחרונים לענין מעביר עציץ שאינו נקוב) מ"מ תחת הגפן עצמו שהוא דאורייתא בודאי שאין שום מקום להתיר.

האם יש בלאים במצע מנותק (עציץ שאינו נקוב)

יש כלאים גם עציץ שאינו נקוב, עי' כלאים פ"ז מ"ח ורמב"ם הל' כלאים פ"א ה"ב.

כן,

מי שלא התפלל שחרית מחמת אונס ועבר זמן שחרית האם ברגע מותר לאכול או אסור

לאכול אפי' אם עדיין לא הגיע זמן מנחה גדולה, אלא יש לו להמתין עד זמן מנחה גדולה ולהתפלל מנחה ותפילת עמידה נוספת לתשלומין של שחרית ואז יכול לאכול.

אסור

(מחנה ישראל לבעל החפץ חיים פרק ז ע"פ הפמ"ג סי' קח אות ג, וכ"כ במ"ב סי' ע' סק"כ), ואפי' לטעום אסור (תהלה לדוד סי' קח סק"ב) ואפי' אם התפלל מנחה ועדיין לא התפלל תשלומין של שחרית אסור להפסיק בין מנחה לתשלומין של שחרית (תהלה לדוד שם, וכן דעת המ"ב שם סקי"א עי"ש, ופשוט).

ולענין מה ששאלת מי שיש לו מנין רק בערב מסתבר שיש לאמוד צער תענית כשעת הדחק יותר מהילוך מיל, ולכן מסתבר שאינו מחוייב להתענות כל היום ויתפלל ביחידות מיד במנחה גדולה ב' פעמים תפילת העמידה ויאכל.

ומי שחלש לבו ואינו יכול להמתין עד אחרי מנחה לאכול, עי' במחנה ישראל שם מה שכתב בדינו.

האם מותר לצלם דברי תורה מספר כמה עמודים בודדים לצורך אישי

יש

הרבה דעות בפוסקים לגבי הגדרת האסור והמותר בזה, ויעוי' בשו"ת עם סגולה שהבאתי מ"מ מדברי פוסקי זמנינו בזה.

ומ"מ יש לציין שבמקרה שמצלם רק כמה עמודים בלבד באופן שאי אפשר לומר שגנב יצירה הנמכרת ומצלם רק דברי תורה בלבד ושלא לצורך מסחרי אלא לשימוש עצמי בלבד ולא היה לו כל כוונה לקנות את הספר בכל מקרה, במקרה זה יש דעות שמתירים, וביתר הרחבה ניתן לעיין בתשובות שם.

חלק ההמשך של תפילת שחרית שאחר חזרת הש"ץ האם אפשר בדיעבד להשלים לאחר חצות

הנה

נפילת אפים וקדושא דסדרא ועלינו לשבח נוהג כל היום כדמוכח בשאר מקומות, וכן למנצח לא שמענו שיש לו זמן, ולענין שיר של יום מאחר שנוהג גם בתמיד של בין הערבים יעוי' בר"ה ל ע"ב א"כ מסתבר דבדיעבד אפשר להשלימו עד הערב, רק שלא הטריחו על הציבור לאומרו ב' פעמים, אבל זמנו הוא פ"א בבוקר ופ"א בין הערביים, הלכך עדיין זמנו הוא, וגם בחצי שעה שאחר חצות מסתבר שאפשר לאומרו ממ"נ על דרך מש"כ הגרע"א בשם הצ"ח לענין תנאי בתפילה בחצי שעה הזו וציין לו המשנ"ב, ואף שיש לדון אם התנאי מועיל לכמה אחרונים כמו שהערתי בתשובה אחרת, מ"מ בניד"ד יש להקל על דרך מה שכתבתי בתשובה הסמוכה לענין השלמת פרשת התמיד אחר זמנה עי"ש, וכנ"ל יש לומר אף לענין פיטום הקטורת שיש קטורת גם בין הערביים ואף אם חוזר ואומר במנחה פיטום הקטורת של מנחה ונמצא אומר ב"פ פיטום הקטורת במנחה מ"מ יש לצרף מה שכתבתי לענין פרשת התמיד לענין זה, נמצא דלכאורה בדיעבד יכולים לסיים כל חלק זה של התפילה גם אחר חצות וגם אחר חצי שעה שאחר חצות.

ויש לציין דהמשנ"ב בסי' קכד הזכיר שיש לסיים כל החזהש"ץ עד ס"ז תפילה ומשמע ששאר התחנונים ומזמורים שאחר כך אינו לעיכובא.

מי שהפסיד זמן תפילה ועומד בסוף הזמן של בדיעבד ולא יספיק גם בדילוג פסוד"ז האם יש עוד מה שיכול לדלג כדי להספיק לפחות זמן תפילה של בדיעבד

הנה

ברכות ק"ש לפי הרבה פוסקים אינו אומר אחר סוף זמן תפילה, ואמנם המנהג
הרווח כהמתירין לומר הברכות עד חצות, וכמו שביארתי במקו"א, אבל הדעה
המפורסמת והידועה יותר בספרי הפוסקים היא שלא לומר הברכות, ולכן באופן
כזה בודאי שיש לדלג הברכות כדי שיוכל להתפלל שחרית היום שזה ודאי מוטל
עליו.

ואם צריך לדלג גם ק"ש כדי להספיק שמונ"ע קודם חצות (וכן אם אוחרו בסוף החצי שעה
שאחר חצות ובא להספיק השמונ"ע בחצי שעה הזו להפוסקים שעדיין הוא זמן תפילה
בדיעבד), ידלג גם ק"ש כיון שעכשיו מה שאומר ק"ש הוא כדי לעמוד בתפילה מתוך דבר
של תורה כמבואר במ"ב בשם הגר"א ע"פ הירושלמי רפ"ק דברכות ומיירי לענין מי שכבר
קרא ק"ש ואינו מחוייב מעיקר הדין לחזור ולקרוא קודם שמונ"ע כמבואר בפוסקים שם
אלא רק שיש לו לעשות כן כדי לעמוד בתפילה מתוך דבר של תורה, וכ"ש כאן שאף
ברכות ק"ש אינו קורא, ולכן גם אם נסבור כהדעות שברכות הן מן הק"ש מ"מ בניד"ד
בודאי שיש לדלג הק"ש כדי להספיק תפילה, ואע"ג שנזכר בפוסקים ענין ק"ש תשלומין
מ"מ לאו בתורת דינא נאמר ולא נאמר כדי שיפסיד התפילה לגמרי בשביל זה, ובלאו הכי
הרי אם יקרא עתה ק"ש בין כך ובין כך נמצא שלא יאמרנה כסדר כיון שעיי"ז יתעכב ולא
יספיק להתפלל שחרית היום וגם דמצד התשלומין גרידא יכול לאומרה גם אחר שמונ"ע.

ולענין פסוד"ז מבואר בשו"ע ס"ס נב שבמקום צורך גדול מאוד מדלג הכל עם הברכות
ואומר הפסוד"ז אחר התפילה בלא הברכות [ולענין אם יכול להשלים הפסוד"ז אחר זמן תפילה הארכת
נמשוזה אחרת].

וכדאי לעשות מאמצים למנוע להבא מצב של בדיעבד כ"כ.

האם אפשר להשלים פסוד"ז עד סוף היום

לגבי

אם יש חיוב להשלים, אם לא אמר כלל פסוד"ז קודם התפילה כ' השו"ע להשלים אחר התפילה בלא ברכותיה, (ועי' בפנים התשובה אם נאמר בתורת חיוב או הנהגה שיש לעשותה).

ולגבי אם אמר פסוד"ז לפני התפילה אם מחוייב להשלים אחר התפילה יש בזה דעות בין הפוסקים, ונראה שהדעה העיקרית בפוסקים שאין זה חיוב אבל דבר טוב.

ולגבי עד מתי אפשר להשלים, בדיעבד נראה שאפשר להשלים גם אחר זמן תפילה ואפי' לאחר חצות היום.

מקורות:

לעצם הנידון אם צריך להשלים, יש לציין דבמקור הדברים בטור סי' נב הובאו ב' אופנים, האחד הוא בשם הגאונים שאמר הפסוד"ז בדילוג ואז יצא ידי עיקר חובת פסוקי דזמרא בדיעבד ואינו חוזר ואומר אחר התפילה, והב' בשם הר"י הוא באופן שלא היה לו שום פנאי לומר פסוד"ז קודם התפילה אף לא בדילוג, שאז חוזר ואומר הפסוד"ז לאחר התפילה.

(ובאופן הא' הנ"ל הובאו ב' חילוקי דינים בזה בשם ב' דעות ולא נאריך בזה כאן).

ואמנם הגם שהטור הביא הדברים בשם כמה דעות, אבל מפשטות לשונו שהדעות משלימות זו את זו, דהדעה הראשונה מיירי באופן שיש קצת שהות והדעה שאחר זה מיירי שאין שהות כ"כ, והדעה שאחר זה מיירי שאין שהות כלל.

וכן נקט האגור [סי' נה] בדעות המובאים בטור שאינן חולקות זו על זו, אלא שאם הספיק לומר קצת פסוד"ז אינו חוזר ואומר אחר התפילה אבל אם לא הספיק כלל לאומרן קודם התפילה אומרן אחר התפילה.

אבל הב"י חלק על ביאורו של האגור, וסובר שהדעה הראשונה בטור (דמיירי באופן שאמר קצת מהפסוד"ז קודם התפילה עם הברכות) סוברת שאם לא אמר הפסוד"ז קודם התפילה הפסיד לגמרי הפסוד"ז עם הברכות אחר התפילה.

וכן הב"ח ביאר [ואינו מפורש להדיא בטור] דהדעה הראשונה בטור סוברת דאפי' לא אמר כלל פסוד"ז קודם התפילה לא ישלים אחר התפילה כיון דלא תקנו כלל פסוד"ז לאחר התפילה, והדעה האחרונה חולקת על זה.

(וא"ה מ"מ יתכן שהטור עצמו להלכה סבר כביאורו של האגור לפסוק ככל השיטות יחד, (אף אם הדעות חולקות זו על זו), ולכך התהלה לדוד להלן נקט שהרא"ש סובר כהר"י

שביחא שאלות המצוות בהלכה

וקיצרתי ודוק).

ולפי ביאור הב"י והב"ח בטור יתכן שלפי הדעה האחרונה אף אם אמר בדילוג יצטרך להשלים לאחר התפילה.

(אף שלא פסקו הב"י והב"ח כהדעה האחרונה ועי' להלן).

(והב"י רק הזכיר בדבריו בשם הראשונים דגם להדעה הראשונה יכול להשלים הזמירות בלא הברכות לאחר התפילה ושהוא דבר טוב, ושלענין אם יכול לברך הברכות אחר התפילה נקט כהדעה הראשונה [לפי פירוש] שאי אפשר בכל גווני, אבל לא נחית לנידון מה הדין לפי הדעה האחרונה באופן שאמר רק חלק מהזמירות לפני התפילה עם הברכות אם צריך להשלים לאחר התפילה.

אולם מל' הטור משמע שהדעה האחרונה רק באה להוסיף מה הדין באופן שאין שהות כלל [שזוהי הדעה הראשונה לא מיירי להדיא גם אם נמא שז' להס דעה זוה] אבל מה שמפורש בדעה הראשונה שאם אמר בדילוג הפסוד"ז אינו מחוייב להשלים אחר התפילה לא משמע שבאו לחלוק בזה, ומ"מ יש לדחות דהטור לא הביא אלא מה שכ' הדעה השניה בהדיא בדבריהם.

והנה זה פשיטא שלפי הדעה הראשונה א"צ להשלים אחר התפילה וזה פשיטא שלענין האיסור לומר הברכות אחר התפילה [לפי פירוש הב"י דעה הראשונה שנטור] פסק הב"י כהדעה הראשונה בטור וכן כ' בשו"ע, אבל לענין אם צריך להשלים [על הדין שלפי הדעה השניה צריך להשלים אחר התפילה] לא פסק להדיא כאחד מן השיטות אבל הב"י הביא ב' טעמים למה לפסוק כדעה הראשונה, הא' משום שספק ברכות להקל, והב' שקבלתן של גאונים תורה היא, והטעם השני של הב"י שייך גם לנידון הזה [אם יש חיוץ להשלים הברכות], וממילא לכאורה דעת הב"י להכריע ג"כ כהב"ח שאין חיוב להשלים, אלא שבב"ח משמע שלא ישלים ובב"י נקט [בהדעה הראשונה] שאינו חיוב וטוב להשלים).

ויעוי' עוד בנידון זה בעה"ש [שמקל] ובחי"א ובארחות יושר [שנקטו להשלים] ובמחנה ישראל להח"ח ובמה שציינו בשם המשנ"ב בהל' שבת (עי' בביאורים ומוספים מה שהביאו בכל זה).

ולמעשה נראה שהדעה העיקרית בפוסקים שאינו חיוב להשלים שלכאורה לא נמצאה שום דעה מפורשת בראשונים שמחוייב להשלים באופן שאמר בדילוג ואדרבה נמצא להדיא בכמה ראשונים שא"צ להשלים והם הדעות שכוותיהו נקטינן בשאר דבריהם כמו שנתבאר [נפרט שפסוד"ז אינו אפי' תקנה דרבנן במורת חובה כמבואר בגמ' שבת קיט ע"ב וברמב"ם הל' תפילה אלא דקצלוהו עליהו כחובה, ואולם עי' במסכת סופרים] ושטוב להשלים.

וגם בשו"ע לא הזכיר השלמה אלא לענין מי שלא אמר כלל פסוד"ז קודם התפילה ולא לחינם הזכיר כן על הדרך שנתבאר.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

(ויש לציין דב'ל' הגר"א סק"ז וסק"ח משמע שמה שפסק השו"ע לומר באופן זה אחר התפילה הוא ג"כ אינו חיוב מעיקר הדין כמו ברכות השחר שהזכיר הרמ"א אחר כך ע"י בלשוננו שם [וימתן לפרש בדבריו שהוא לרומא דמילתא למשום לשאר דעות], ויש אולי קצת דיוק כן מל' המשנ"ב סק"ט בשם הגר"א ודוק, ואמנם באשל אברהם [שעל הדף] על השו"ע שם אפשר שר"ל שם שהשלמה זו של פסוד"ז אחר התפילה באופן המבואר בשו"ע שם [דהיינו אם לא אמר כלל הפסוד"ז קודם התפילה] הוא כעין הנהגה שאינו חיוב מצד הדין שקבלוהו עליהו).

ולענין זמן ההשלמה ע"י בתהלה לדוד על השו"ע [י"א לאור מחדש צהולאט עוז והדר] שכתב [סי' נב סק"ג] וז"ל, מש"כ המחבר ואח"כ יקרא כל פסד"ז בלא ברכה לכאורה נראה דהיינו דוקא בזמן תפילה אבל אם עבר זמן תפילה שוב אין אומרים אבל רש"י ז"ל כתב בברכות דף י"א ע"ב שברכת ישתבח אומרים אותה קודם זמן ק"ש אם ירצו ע"כ ולפ"ז יש להסתפק אפשר דזמנם כל היום ולדעת הר"י והרא"ש ז"ל יאמרו כל היום בברכה ואיך שיהי' צ"ע למה לא יאמרו במנחה דנהי דבכל מנחה אין מסדרין שבחו של מקום בברכה לפני' ולאחרי' היינו שכבר סדר בשחרית אבל זה שלא סדר בשחרית למה לא יסדר במנחה וצ"ל דלא נתקנו אלא בשחרית וצ"ע עכ"ל.

וביאר דבריו דאחר שנתבאר ברש"י שזמן פסוד"ז אינו שייך לזמן התפילה, א"כ הנה להדעות שיכול לומר בדיעבד פסוד"ז עם הברכות אחר התפילה [היינו הדעות שהציג אמר כן] הרי לכאורה יכול לומר כל היום, אבל הרי אפי' להדעות שאי אפשר לומר פסוד"ז עם הברכות אחר התפילה [ו"ט ואיך שיהי' וכו'], (ושמחמתם פסק השו"ע שאם לא אמר כלל הפסוד"ז יאמר הפסוד"ז אחר התפילה בלא הברכות), הרי לפי המבואר בראשונים והובאו במפרשי הטור דהטעם שלא ישלים עם הברכות אחר כך משום שתקנוהו רק קודם התפילה דלעולם יסדיר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל [ברכות נב ע"א] וממילא הקשה דא"כ יהיה שייך להשלים קודם מנחה שבזה מקיים הסדרת שבחו של מקום קודם התפילה, ואז יוכל לברך, ודחה הראיה דמ"מ התקנה היתה על שחרית, וכיון שלא תקנו על מנחה וה"ל כמברך ברכה מלבד אם יאמר הפסוד"ז עם הברכות במנחה.

וא"כ עיקר דבריו הם ב' נידונים, הא' האם אפשר להשלים את הפסוד"ז כל היום, ובזה נקט שסתימת השו"ע שרק בזמן תפילה אפשר ושלכאורה בדברי רש"י מבואר שאינו שייך לזמן תפילה.

והנידון השני בדבריו הוא, לדידן שאין השלמה של פסוד"ז בברכות, מה הדין אם אפשר להשלים קודם מנחה הפסוד"ז בברכותיהם, ובזה משמע שחכך בזה שלא ישלימו בברכותיה באופן זה.

ולמעשה לגבי הנידון אם יכול לומר פסוד"ז אחר זמן תפילה ואחר חצות נראה לאור דברי התהלה לדוד הנ"ל דמאחר ומהשו"ע אין ראיה ברורה מה דעתו בזה ומאידך הראי' מרש"י היא לכאורה ראיה אלימתא מאוד, לכך יוכל להשלים בדיעבד (אם לא הספיק להשלים) גם

שביחא שאלות המצויות בהלכה

אחרי זמן תפילה ואפי' אחר חצות, ובפרט דלדין אינו ברור שמדינא מחוייב להשלים הפסוד"ז כמו שנתבאר ואפי' אם לא אמר הפסוד"ז כלל קודם התפילה שכ' השו"ע להשלים אינו ברור שהוא אמור בתורת חיוב גמור כשאר חיובים כמשנ"ת.

מי שלא יספיק זמן תפילה או חצות אלא אם יתחיל מיוצר אור מה דינו

צורך גדול מאוד ידלג כל פסוד"ז עם הברכות ויאמרן בלא הברכות לאחר התפילה (עי' או"ח ס"ס נב), ולענין ברכת יוצר אור לאחר זמן תפילה ביארתי בתשובה אחרת כיצד ינהג בזה.

**במק
ום**

ציבור שיש בהם מי שמתעכב הרבה האם אפשר להקל שיצרפו את המתעכב למנין לשמונ"ע על אף שהמתעכב לא יתפלל יחד איתם שמונ"ע

לפי הסוברים שאין כאן תפילה במנין (כמו שציינתי הדעות בתשובה הקודמת) פשוט שאין היתר שלא להמתין שהרי אפי' להתרחק מחוייב להתרחק מיל עד לאחריו כדי להתפלל במנין וכ"ש בנידון כזה שמדובר על טירחא של המתנה של כמה דק', (ובתשובה אחרת דנתי בהגדרת המתנה במקומו מה ההגדרה של זה אבל זה ברור שאינו יותר קל מלהתרחק), אבל להסוברים (שציינתי בתשובה הקודמת) שצירוף כזה מועיל להחשיב תפילה במנין א"כ יהיה מותר להם להתחיל מיד ולא להמתין, והנה מכיון שהמשנ"ב לא רצה להתיר צירוף יותר מאחד אפי' לקדיש באופן שיש עוד דבר לריעותא, אפי' שאותו ריעותא נקט המשנ"ב בביאה"ל שמעיקר הדין הריעותא הזו בפ"ע מותר להקל (והנידון שם על אחד ישן), אבל בצירוף הריעותא שמדובר על יותר מאחד לא רצה המשנ"ב להקל, ולכן בניד"ד שיש כאן ריעותא נוספת שיש אומרים שאין כאן מנין עשרה לתפילה באופן כזה אלא רק להתיר קדיש וקדושה (וזו הדעה העיקרית כמו שנתבאר בתשובה הקודמת), ורב גוברייהו של דעות אלו, א"כ לא מסתבר שיש לצרף כאן ב' ריעותות ולהקל רק כדי לחסוך המתנה של כמה דקות.

הנה

וכמדומני שכך המנהג הרווח שבמקום שאפשר להמתין ממתינים שיהיו עשרה כדי להתחיל שמונ"ע.

ויש לציין גם מה שנזכר בפוסקים וכן במשנ"ב (סי' סו סקל"ה ובה"ל סי' קט ס"א ד"ה הנכנס) וחזו"א (עי' הגר"ח"ק משמו באגרות וכתבים וע"ע ארחות רבינו ח"ג עמ' רח)

שביחא שאלות המצויות בהלכה

שעיקר מעלת תפילה בציבור הוא כשמתחילים כולם יחד, וזה אף באופן שהתחילו עשרה יחד והא אחר ומצטרף איתם שאין לו את כל מעלת תפילה בציבור, אבל באופן שהתחילו בלי עשרה ובא אחר והצטרף איתם והשלים עשרה נחשבים מנין רק ממתי שהצטרף איתם (עי' בכ"ז באגרות וכתבים בשם החזו"א).

ומ"מ כמובן שמי שטוען שקים לו כהדעות המקילות בזה אין מוחין בידו, בפרט שהנידון כאן לא על ברכה לבטלה אלא על תפילה ביחיד במקום שיכול להתפלל בציבור שבזה יש אף צד רחוק בחלק מהפוסקים שמי שעושה כן אינו עובר איסור.

האם אפשר לצרף אנשים שאינם מתפללים לתפילת שמונ"ע

רוב

פוסקי זמנינו (ארחות רבינו ח"א עמ' נא בשם הגריי"ק, תשוה"נ ח"א סי' קב בשם הגריי"ז, אישי ישראל פי"ב הערה טז בשם הגר"ח"ק, וכן נראה דעת אג"מ או"ח ח"א סי' כח-ל, אלא שבסי' ל' שם לא הכריע להלכה וסיים בצ"ע) נקטו שהצירוף מועיל רק להתיר אמירת דברים שבקדושה אבל לא להחשיבם כמתפללים במנין.

ויש שחלקו על זה (מנח"י ח"ג סי' י וח"ט סי' ו-ז, עמק ברכה תפילה אות ו), ולמעשה יש להחמיר בזה עכ"פ כשאפשר.

מקורות: בגוף הראי' שהביא העמק ברכה שם מהמשנ"ב בסי' סט סק"ח אינו מובן דהמ"ב שם מיירי לענין דברים שבקדושה שצריך ציבור ששומע ולא שיש כאן ציבור שמתפלל, דאמנם כ' שם המ"ב שיש ציבור גמור אבל לא הזכיר שיש ציבור שמתפלל, ואדרבה המ"ב בסי' צ סק"ח משמע שנקט שלענין תפילה בציבור צריך שיתפללו העשרה יחד כמ"ש שם, וכן באג"מ הבין בפשטות שזה החילוק בדברי המ"ב בין דבר שבקדושה לצירוף מנין, וכן הגר"ח"ק שם דחה הראי' מסי' סט, ונמצא שכך דעת המשנ"ב לכאורה כדעת רוב פוסקי זמנינו להחמיר בזה, ויש לציין שכך הסברא הפשוטה שדין תפילה בציבור היא דין על המתפללים שיהיו ברוב עם שכן צורת תפילה בציבור היא תפילה על ידי רבים, אבל כשיש כאן רבים שלא מתפללים למה ייחשב תפילה במנין, וכמו שמצינו בזימון שמי שלא אכל כלום אינו מצטרף, ודוקא מי שאכל משהו מצטרף כיון שיש דעות בגמ' שמי שאכל משהו יכול אף לזמן, ומה שמי שהתפלל מצטרף לענות דבר שבקדושה הוא משום ששם הציבור מתאחד לענות על דבר שבקדושה והרי הוא יכול לענות, ואפי' בחזרת הש"ץ יש להחשיב כדין שומע (ועל ישן האחרונים פקפקו כמ"ש הבה"ל סי' נה), אבל להחשיבו כמתפלל בעצמו באופן שאינו שומע דבר ואינו עונה דבר ואינו מתפלל דבר מהיכי תיתי הא, ומאחר שכך דעת רובם המוחלט של רוב הפוסקים וכך דעת המשנ"ב לכאורה להחמיר בודאי שיש להחמיר בזה עכ"פ כשאפשר.

עד איזה זמן אפשר עדיין לומר ברכות השחר

הכר
עת

המ"ב ס"ס נב סק"י שלכתחילה ראוי לאמרן עד ד' שעות ובדיעבד גם אחר כך עד חצות ומי שנוהג לאמרן גם אחר חצות אין מוחין בידו.

(וקודם לכן הביא גם דעת הגר"א שאפשר לברך ברכות השחר גם בלילה אם לא בירך ביום, ואולם צ"ע אם מה דפסקי' שמברך על מנהגו של עולם גם אם לא עשה יהיה כדעת הגר"א, שהרי הגר"א לא בירך בת"ב על מנעלים עד שלבש בלילה כמ"ש במעשה רב, ובהגהות למעשה רב הביא בשם מוה"ר כהנא שנהג בכל ברכות השחר כסדר הגמ' ממש, וא"כ לדידן דנהגי' לפ"ד הרמ"א לברך על מנהגו של עולם לכאורה לא שייך לברך בלילה והגר"א לשיטתו שסובר שהוא על ההנאה, והנוהג לברך בלא שעשה (כגון מלביש ערומים בלא שלבש) וגם נוהג לברך בלילה שלאחריו הרי הוא נוהג כתרתי דסתרי, ואולי לכן לא הביא המשנ"ב הנהגה זו של לברך בלילה בלשון הכרעתו).

ומ"מ לגבי ברכות מסויימות רבו הדעות אם יכול לברך עליהם לאחר התפילה, ובביאור הלכה שם האריך בזה, וחלק מהם הם ברכת אלהי נשמה וברכות התורה ועוד מה שנזכר באחרונים.

ובמשנ"ב שם סק"ט הביא ב' עצות לענין אלהי נשמה שיכוון בברכת מחיה המתים שאינו רוצה לפטור בזה מאלהי נשמה, ואילו בברכת אהבה רבה יכוון שרוצה לפטור ברכה"ת וילמד תיכף לאחר התפילה (ולענין אם אפשר לכוון באהבה רבה שלא לצאת יד"ח ברכה"ת עי"ש בביאור הלכה מה שדן בזה).

ובבה"ל שם הוסיף דלכתחילה ראוי לברך ב' ברכות אלו (אלהי נשמה וברכה"ת) לפני התפילה שלא לבוא לידי ספק.

והביא שם עוד עצה לענין אלהי נשמה לישן קצת ביום ואז יוכל לצרף הדעות שמברכים אלהי נשמה על שינה ביום עם הדעות שאפשר לברך אלהי נשמה על שינת הלילה גם אחר התפילה, ובצירוף שניהם יוכל לברך.

ויש לציין לענין ברכת על נטילת ידיים דבזה פשיטא שהברכה היא על נטילת הידיים והכנתם לתפילה כמבואר בראשונים ברא"ש ורשב"א כל אחד לפי שיטתו והארכת בתשובה אחרת, ואפי' אם נימא שיש ברכה על נט"י לתפילה בלא שינה לדידן עכ"פ בעשה צרכיו ושפשף (ןעי' משנ"ב ריש סי' ד'), מ"מ אין ברכת על נטילת ידיים כלל ליוצא מבית הכסא בלא שמתפלל אחר כך (ועי' בב"י סי' ד' וכן במשנ"ב ס"ס ד' בשם ארצה"ח), ואחר התפילה כבר עבר זמן הברכה וחובתה והכשרתה, הלכך בזה לא זו בלבד שאחר התפילה

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

לא יוכל להשלים ברכת ענט"י אחר התפילה אלא שמוטל גם חיוב עליו לברכה קודם התפילה.

ויעוי' בערוך השלחן ס"ס נב שעורר על עוד ברכות שאפשר שלא יוכל לברכן לאחר התפילה וכן בספר מעורר ישנים עורר על כמה ברכות שאולי לא יוכל לברכן לאחר התפילה על דרך דברי הפר"ח המובא במשנ"ב שם לענין אלהי נשמה, וכן נקט הגרשז"א להזהר לומר הברכות קודם התפילה שלא ייכנס לספקות ועי' במשנ"ב שם.

בשנה שאירע נס חנוכה האם היה אז גם הנס של נר מערבי שממנו היה מדליק ובו היה מסיים

הנה

מאחר שאם נר המערבי היה כבה היה בזה סימן קללה, עי' ברפ"ד דיומא דף לט, א"כ לא מסתבר שהיה סימן קללה בימים אלו, שהרי כל ענין השמן היה הארת פנים מיוחדת, שהרי טומאה הותרה בציבור וכמו שהעירו המפרשים, א"כ לא מסתבר שהיה אז סימן קללה, ומידי דברי ראיתי בכמה ספרים (ומהם אגודת אזור, אור תורה, אהל תורה, אור עולם - מאיר נתיבים ועוד) שנקטו בפשיטות שבחנוכה הי' ג"כ נס של נר מערבי, והיינו דלא מסתבר להם שנעשה נס בשאר הנרות ולא נעשה נס בנר מערבי שיהיה יותר משאר הנרות, ויש להטעים בזה ברמז דענין נר מערבי בגמ' נזכר בסוגי' דנר חנוכה וכן הפסוקים בר"פ בהעלותך שמשם נלמד שם בגמ' ענין נר מערבי נקראים אצלינו בחנוכה.

ומצאתי דבר חדש בצפנת פענח הל' חנוכה פ"ג ה"ב שכל ענין נס חנוכה נעשה בנר מערבי שדלק הוא לבדו בכל יום ונעשה בו נס שדלק ונותר בכל ז' מים עד למחר וביום הח' שוב דלק עד למחר, והחליפו בכל יום לנר חדש, וא"כ בדבריו נזכרה תשובה לשאלתך.

ומ"מ יש מקום לומר שסימן קללה הוא רק כשכבה בקביעות כמו שהי' מ' שנה סמוך לחורבן, שיש בזה חריגה מדרכי הטבע כמו שאר סימני קללה שהיו אז, אבל אם לפעמים כבה לפי דרכו אין בזה סימן קללה, וכן בבנין שלמה למהר"ש מו"ץ דווילנא [מהדו"ס עמ' שטז] משמע שנסתפק בזה.

ומ"מ כפי שהערתם כל הנידון רק לפי הצד שחלקו את השמן והדליקו בכל יום מחדש ולא לפי הצד שכל השמן נשאר מיום לחבירו ויעוי' בב"י הל' חנוכה, והמג"א בספרו זית רענן על הילקוט ריש פרשת בהעלותך נקט שדלקו הנרות ח' ימים ברצף בלא שכיבום כלל ודלא כהב"י.

נשאר יין פתוח בבית בזמן שריפה בזמן שהיו שם מכבי האש האם היין מותר או אסור

הנה

בזמן הסכנה עצמו אין דרכו של הגוי לנסך, כמבואר ביו"ד סי' קכט סי"ב לענין שעת מלחמה וברמ"א שם סי"א וש"ך סק"ט בשם הריב"ש סי' תכד לענין גנב, ולכן היין שהיה בזמן השריפה עצמה אין בו חשש אם היתה שם סכנה ממשית שדרך בני אדם שלא להתעכב לחינם במקומות כאלה.

אבל אם לאחר שחלפה הסכנה עדיין היו מכבי האש בבית בזמן שהיה אסור לבעה"ב לחזור עדיין עד לבירור בטיחות הדירה כנהוג, באופן זה היין נאסר, מכיון שהישראל יצא והפליג והנכרי יודע שהוא הפליג ובאופן כזה הנכרי חשוד לנסך כמבואר בסי' הנ"ל ס"א.

וגם אם המקום מוגדר עדיין מבחינה בטחונית כמקום מסוכן לאחר שריפה מ"מ אין זה הגדרה של סכנה שאומר שאינו מנסך מכיון שהמציאות מוכיחה שאין הכבאים טרודים ונבהלים לברוח כמו שעת מלחמה או כמו גנב שרק בהם נאמר שאינם פנויים לנסך, אבל במקום שלפי המציאות הגוי עשוי להשתהות ולהתעכב אפי' בלא סיבה ברורה בודאי שאין דינו כמקום סכנה לענין זה.

מי שבדיעבד הפסיד זמן תפילה ועומד לפני חצות וגם אם ידלג לא יספיק להתפלל לפני חצות בדיעבד האם יכול לפחות להתחיל שמונ"ע לפני חצות או לא

במשנ"ב

(סי' קכד סק"ז וסי' רלג סק"ד) מבואר שסבר שכל התפילה צריכה להיות בזמנה אמנם יש אחרונים שחלקו על זה וכך נמצא להדיא בתשובת הגאונים לגבי מנחה של חול שאפשר להקל בזה, ויש שנקטו שאם מתפלל הכל ברצף לגמרי ואינו מפסיק תוך כדי דיבור יש להקל בזה ולהחשיב הכל כמו שהיה בזמן התחלת התפילה.

הלכך אם עומד לפני חצות והתחיל לפני חצות, יצא ידי חובתו, כיון שיש דעות שגם בחצי שעה שאחר חצות יכול להתפלל, והמ"ב סמך על זה בדיעבד, ויש אומרים שיכול להתחיל גם בלא זה אף אם יגמור אחר כך ושכ"א בתשובה"ג (עי' רמ"א חו"מ סי' כה ודוק), ועוד דאפי' אם היה כאן רק ספק אחד לא שייך כאן ספק דאורייתא לחומרא כיון שמדאורייתא יכול להתפלל כל היום אף להסוברים שמחוייב מדאורייתא להתפלל כל יום ואכמ"ל, ממילא לענין חצות יש צד להקל בזה.

אבל כשעומד בסוף חצי שעה שאחר חצות לא יעלה על הדעת להקל עד כדי כך, שגם חצי

שביחא שאלות המצוות בהלכה

שעה גופא א"א להקל להלכה לכתחילה כמו שביארתי בתשובה המיוחדת לזה. ובכל גוני אם רואה אדם שאירע לו שאיחר זמן תפילה עד סמוך לחצות עליו להתאמץ ולעשות כל טעדי כדי למנוע ממצב כזה שיגרם שוב.

שבונה שגדרה במחיצות גמורות האם שייך שיהיה בעיה לטלטל כאשר אינו מכנים מהרחוב לבית ולהיפך

לא אבוא לפסוק הלכה בנושא נדוש זה, רק אבוא בקצרה לשאלה שביקש השואל להתמקד בה האם שייך שיהיה בזה בעיה, והתשובה שגם באופן כזה יש כמה חששות אפשריים ונזכיר חלק מהם.

א' קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אם המחיצות לא נעשו כתנאי הוקף לדירה ובפרט אם יש חללי בניה וכדומה או כל חלל שמערער את כשרות המחיצות ליותר מבית סאתים, ובכל אופן שנחשב קרפף שלא הוקף לדירה אסור לטלטל בו יותר מבית סאתים כדאי' בסי' שעב ס"ב.

ב' מה שאינו רואה את כל המחיצות לפניו יש מפוסקי זמנינו והחזו"א שחששו בזה שאין בכה"ג חזקת כשרות על המחיצות.

ג' אם עשו הקיף מחיצות לכל המקום בלא שיור כדין, ועי' סי' שצז משנ"ב סק"ז שכ' שם שהגזירה אטו רה"ר ומשמע שא"א להקל גם בטלטול ברחוב בפני עצמו, ומיירי גם במוקפת מחיצות, ע"ש בשו"ע ס"א וע"ש עוד ס"ה, וכל הנידון שם אפי' באופן שהעיר מוקפת לגמרי ויש לה דלתות כדין כמבואר שם בשעה"צ סק"ה, ולא משמע דמיירי רק באופן שההקיף חשיב לא הוקף לדירה.

ד' אם יש דרך הרבים עוברת באופן מפולש בלי דלתות כדיני דלתות כמ"ש בסי' שסד ס"ב ומה שנוהגין העולם להקל בצוה"פ מחמת שמצרפין הדעות שאין לנו רה"ר כ' המשנ"ב שם סק"ח שבעל נפש לא יסמוך על זה.

עד מתי מותר לומר קרבנות של תפילת שחרית

יערי'

בש"ע ס"ס א' דפרשת הקרבנות לא יאמר אלא ביום שאז הוא זמן הקרבנות, וכן נזכר בטור וש"ע ונו"כ כמה דברים שראוי להדר באמירת הקרבנות שיהיה באופן הקרבנות כגון מה שיש שנקטו לומר בעמידה וכן עוד כמה דברים ואכמ"ל, ולפ"ז לכתחילה ראוי לומר פרשת התמיד עד ד' שעות ובדיעבד עד חצות (שזמן תמיד לר' יהודה עד ד' שעות וזמן תמיד לרבנן עד חצות כמבואר בברכות כו"ב, ומאחר שלענין זמן תפילה נקטי' לכתחילה כר' יהודה ובדיעבד כרבנן כמבואר בפוסקים ועי' ט"ז ריש סי' פט, הלכך כנ"ל גם לענין תמיד), ומ"מ זה פשיטא שבדיעבד מי שאומר פרשת הקרבנות באופן שאינו ממש כמו שהקריבו הקרבנות בבהמ"ק ג"כ חשיב כאילו הקריבם, שהרי זה גופא מה שנתחדש שהעוסק בתורת הקרבנות אף אם לא הקריבם כלל חשיב כאילו הקריבם, עי' מנחות קי"ע"א, ויעוי' בספר דרך פיקודיך, וכן מבואר במשנ"ב שם בסי' א' דהיכא דבדיעבד יצא גם אם אמר פרשת הקרבנות בלילה, הלכך מסתבר שאם אמר פרשת הקרבנות גם אחר זמן יצא ידי חובתו, ואם אומר ב' פעמים פרשת התמיד במנחה וא' מהם במקום שחרית, בדיעבד יש לומר דגם זה מהני דלא גרע מתשלומין של תפילה דמהני וכאן הרבה יותר קל וכמו שנתבאר.

ובסיום הדברים יש לציין לדברי הבה"ל בסי' א' ד"ה ופרשת עולה שראוי לאומרן קודם התפילה רק שיזהר שלא יפסיד על ידי זה זמן ק"ש ותפילה.

עד מתי אפשר לומר ברכת לעולם יהא אדם

ראי
תי

מי שהציע בפני הגרמ"מ קארפ שברכה זו נתקנה רק עבור מי שמשכים (כלשון התנא דבי אליהו פכ"א [שהוא המקור לזכרה זו] וישכים ויאמר) ולא למי שהתעורר לאחר זמן תפילה, והסכים עמו הרב שליט"א.

ומ"מ לדינא יל"ע אם לנהוג כן, דהרי נזכר בלשון הברכה שבתד"א גם להיות ירא שמים בגלוי ובסתר ואטו מי שאינו ירא שמים אינו יכול לברך ברכה זו, וידוע שתחילת הברכה אינו מנוסח הברכה עצמו כמו שהארכתי בתשובה אחרת שנדפסה בשו"ת עם סגולה רק שהביא הב"י בשם שבלי הלקט בשם ר"ש לאומרה יחד עם הברכה [דהיינו לומר אם כל הנוסח נמד"א] כדי להרגיל האדם להיות יר"ש בגלוי ובסתר, והגר"ק ע"פ התוס' בפסחים וברכות נקט שתחילת הברכה מעיקר הדין הוא מאתה עד שלא נברא העולם.

ועוד יל"ע דהיכן מצינו שהברכה תלויה בזמן קימתו של האדם, דבשלמא זמן לאמירת

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

הברכה מצינו אבל שיהיה מותנה בזמן הקימה היכן מצינו, שברכה שאדם קם בזמן מסויים מתחייב לאומרה ואם קם בזמן אחר אינו מתחייב לאומרה, ואמנם המעביר שינה אם קם בלילה אינו מתחייב לאומרה, אבל שם הברכה על השינה ועל זמן השינה, ולדידן המעביר שינה אפשר שהיא ברכה על מנהגו של עולם כשאר ברכות השחר (ובניעור כל הלילה מחמירים לצאת מאחר).

ועוד יל"ע דבלשון הברכה עצמה לא מצינו כלל רמז לענין ההשכמה, דהוא ברכה על קידוש השם, ולמה לא נזכר בנוסח הברכה דבר על ההשכמה, ואפי' אם נימא שהוא ברכה לכל יום על קידוש השם של אותו היום, אבל למה שלא יהיה דינו כזמן של שאר ברכות השחר לכל דעה לפי שיטתה.

ועוד יל"ע דהשכמה הוא מי שמקדים לקום, כדמוכח בפסחים ד' וביומא דף ע"ו ע"ש, וא"כ לפ"ז יוכל לברך רק מי שמקדים הרבה לקום, וא"כ איזה שיעור נאמר בדבר.

ועוד יל"ע דהרי המשנ"ב דן לגבי ברכות השחר אחר ד' שעות וכן דנו הפוסקים על ק"ש לאחר ג' וד' שעות וברכותיה לאחר ג' וד' שעות ושמון"ע לאחר ד' שעות ולאחר חצות, ולמה לא הזכיר נידון זה של ברכת לעולם יהא אדם למי שקם ממיטתו אחר ד' שעות, ומ"מ לא ראינו אינו ראייה גמורה (ועי' ערוה"ש ס"ס נב שהוסיף ברכות שלא הזכירם המשנ"ב שם לדון בהם אם יכול לאומרן אחר התפילה).

מי שהיכה את חבירו הנאה שיש בה כדי להמית ומת מחמת המכה לאחר עשר שנים האם נחשב שמת מחמת המכה או לא

הנפק"מ
בזה הוא לענין אם מחוייב המכה מיתה (מלבד באופן שהיה המוכה עבדו שאז ישנו בדין יום או יומיים, עי' ב"ק צ ע"א), וכן יש בזה עוד נפק"מ לענין אם נימא קלב"מ לענין לפטור את המכה מתשלומין.

והנה רש"י בב"ק שם הזכיר הלשון אפילו אם מת מחולי זה לסוף ג' שנים וכו' (שחשיב כמת מחמת המכה) וברשב"ם ב"ב נ ע"א הזכיר לסוף שנה וכו', ונשאלתי האם לשונות אלו דוקא או לאו דוקא.

ולכאורה אין חילוק לאחר כמה שנים מת אלא שאינו מצוי שימות לאחר הרבה שנים באופן שיהיה ברור שמת מחמת המכה, ובדוחק רב מצוי לאחר שנה או לאחר ג' שנים, ונקטו לשונות אלו של שנה וג' שנים מאחר שהם לשונות המצויים הרבה.

וברמב"ם פ"ד מהל' רוח ה"ג ואם אמדוהו למיתה אוסרין את המכה בבית הסוהר מיד וממתינים לזה וכו', ומקורו מסוגי' דכתובות דף לג, ולא הזכיר שיש קצבת זמן לזה כמה ימים או שנים אומדין אותו.

שביחא שאלות המצויות בהלכה

ויעוי' בגיטין ע"ב והאמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידין עליו וכו', שחט בו שנים או רוב שנים ה"ז אינו גולה וכו', חיישינן שמא הרוח בלבלתו אי נמי הוא קירב את מיתתו וכו', איכא בינייהו דשחטיה בביתא דשישא ופירכס אי נמי דשחטיה בברא ולא פירכס ע"כ.

וא"כ לפי דברי הגמ' הללו האופן שיהיה נהרג המכה על מעשהו לכו"ע הוא רק באופן ששחטיה בביתא דשישא ולא פרכס כלל, ובאופן זה לא אמרי' שהרוח בלבלתו ולא שהוא קירב את מיתתו.

ומ"מ דברי הגמ' הללו אמורין באופן של שחט סימנים אבל באופן שהמכה היתה באופן אחר הגדרים ישתנו בזה מתי יש לחשוש לא מחמת המכה הכהו, וכנראה שבאמת אינו מצוי שאם ימות המוכה אחר שנים רבות שיהיה אפשר לייחס את המעשה למכה, ואולי זהו הטעם שלא נקטו רש"י ורשב"ם באופן של עשר שנים.

אמנם אחר העיון נמצא שלכאורה נחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד, שהרמב"ם בהל' רוצח פ"ה ה"ב כתב וז"ל, אין הרוצח בשגגה גולה אלא אם כן מת הנהרג מיד אבל אם חבל בו בשגגה אף על פי שאמדוהו למיתה וחלה ומת אינו גולה שמא הוא קירב את מיתת עצמו או הרוח נכנסה בחבורתו והרגתהו, אפילו שחט בו כל שני הסימנים ועמד מעט אינו גולה על ידו, לפיכך אם לא פרכס כלל או ששחטו במקום שאין הרוח מנשבת בו כגון בית סתום של שיש הרי זה גולה, וכן כל כיוצא בזה עכ"ל.

וכ' עלה הראב"ד, נמצא לדבריו מה שאמרו (כתובות לג) חובשין אותו דאי מיית קטלינן ליה לא אמרו אלא במכה שאין בה חבורה ולא מחזור כלל, ואומר אני שלא אמרו הרוח בלבלתו או פרכוסו הרגתו אלא בששחט בו שנים או רוב שנים אבל חבורה אחרת אין הרוח ופרכוס מקרבין את מיתתו עכ"ל.

והמעייין בל' הרמב"ם יראה שהבין בל' הגמ' ששחט בו שנים או רוב שנים לרבותא נקטו כן שאפי' שחיטה מפורעת כזו ג"כ לא אמרי' בבירור שמת מחמתו ואפי' שודאי ימות אם מחמתו ואם מחמת קירוב מיתה באיזה אופן שיהיה.

ומ"מ לכשתמצי לומר שאין הכל תלוי במחלוקת בין הרמב"ם להראב"ד, שהרי במכה שאין בה שום חבורה שניהם מודים ובשחט בו שנים או רוב שנים ג"כ שניהם מודים, ולא נחלקו אלא במה שבא לכלל חבורה ועדיין לא בא לכלל שחט בו רוב שנים.

האם אפשר לדלג על תחנון כאשר היה עיכוב גדול בתפילה והציבור מותשים

כלל

יסודי הוא שא"א לדלג על דברים שנקבעו בסדר התפילה ובפרט תחנון שהוא נזכר בבבלי (מגילה כב) וירושלמי (ברכות) וכבר נוהג מימות התנאים (ב"מ פרק הזהב) אע"פ שאין עושים ממש נפילת אפיים האידנא כמ"ש המשנ"ב מ"מ כבר נקבע בסדר התפילה וא"א לשנות בסדר התפילה.

ואע"פ שיש נידון אם נפילת אפיים הוא חובה או לא ובגמ' משמע שלא נקטו עליהם כחובה גמורה עי"ש ובשם האר"י הובא שהוא חובה ולגבי והוא רחום כ' הפוסקים שמי שאינו אומר הוא פורץ גדר, מ"מ לשנות מסדר התפילה בציבור ודאי שא"א.

ויש הוראה מהחזו"א לגבי לדלג פסוד"ז בציבור כדי להספיק להתפלל שמונ"ע עם הנץ החמה שאי אפשר בציבור מכיון שמשנה את צורת התפילה בציבור.

וידוע שהרבה פוסקים כ' כנגד המבטלים תחנון בימים שמן הדין א"א לבטל בהם תחנון (עי' בספר דברי תורה ועי' באישי ישראל מה שהביא מפוסקי זמנינו הגריש"א והאג"מ ועוד, ועי' מה שציין הרבה בפסקי תשובות), וכ"ש לבטל מחמת טורח ציבור שבזה אין נידון כלל להתיר לדלג על תחנון.

האם יש להתפלל ביחידות כאשר יש חשש שיפסידו זמן תפילה או במקרה של בדיעבד כאשר עומד סמוך לחצות יש חשש שיפסידו חצות בשחרית

כן,

יש להתפלל ביחידות במקרה כזה כמבואר במשנ"ב סי' מו סקל"ב, וכ"ש אם עומד בדיעבד לפני חצות ואם ימתין לציבור יש לחוש שיפסיד חצות שאז יהיו ברכותיו לבטלה כמו שכתבו הרבה פוסקים והבאתי באחת התשובות הסמוכות.

ולגבי שאלתך לצרף אנשים שאינם מתפללים כ"ש שיש לסמוך על צירוף זה ולהתפלל עכשיו, מאשר להמתין לאחר זמן תפילה או לאחר חצות.

האם מותר לעשן סיגריה למי שעוסק בהצללת נפשות ואינו יכול להתרכז בלי סיגריה

הנה

דין יתובי דעתא נאמר ביולדת ויש שסברו שלא נאמר בדברים אחרים, ואמנם בביאור הלכה [סי' קכ"ד לנזות] משמע שנקט שהוא דין גם בדברים אחרים וכן נקט להדיא בחוט שני וכך מסתבר שאדרבה יולדת קילא משאר חולים כמ"ש המגיד משנה.

והנה אין לך אלא מה שאמרו חכמים ביתובי דעתא שכל כולו חידוש גדול מאוד (ויעוי' במגיד משנה לענין יולדת), ועיקר מה שדברו הם דברים המוסכמים אצל בני אדם שהם יתובי דעתא כגון הדלקת נר, ויש צד בבה"ל [שם ד"ה נשזיל] שגם שינה לחולה נחשב כטבע קבוע שמועיל לחולה להתרפאות, אבל דברים שבני אדם אינם צורכים אותם לא מצינו בזה שכל אחד יקבע לעצמו שהוא יתובי דעתא בשבילו בלי חוות דעת רופא מומחה (עי"ש בהמשך דברי הבה"ל), וע"ע ערוך השלחן סי' שו"כ ושו"ת מנח"י ח"ד סי' ח ואג"מ ח"א סי' קלב ותשוה"נ ח"ב סי' קעז.

וגם יתובי דעתא הוא שלא תהיינה דאגות ופחדים לחולה שהוא בסכנה במצב חולי כמ"ש התוס' והובא בביה"ל סי' של ד"ה נר, ומה שהותר להדליק הנר בחולה סומא הוא ג"כ מחמת היתובי דעתא של החולי, משום שחולי הוא מצב רגיש שעלול להיכנס לכלל סכנה כשאין יתובי דעתא, אבל יתובי דעתא למטפל לא מצינו להדיא שנאמר (באופן שאין החולה מוטרד מכך), אף אם אומר שיש לו חוסר ריכוז או חוסר שקט שאפשר לשפרו על ידי שימוש בסיגריה אלא על פחד וטירדה אמיתית שגורם לחולה סכנה ועי' בביה"ל [סי' רע"א ס"א ד"ה לנזות] לענין לשפר אור הנר בשבת שאסור גם לצורך יולדת.

וז"ל התוס' [שם קכ"ד ע"ז ד"ה קמ"ל], אף על גב דבפרק בתרא דיומא (דף פג ע"א) אמר חולה אין מאכילין אותו ביוה"כ אלא ע"פ מומחה והכא שריא משום יתובי דעתא היינו שיותר יכולה היולדת להסתכן על ידי פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיסתכן החולה ברעב עכ"ל התוס', ומבואר כנ"ל שהדין של יתובי דעתא הוא דין בסכנת חולי, ולא מצד שעל ידי היתובי דעתא יש שיפור כל שהוא בסיכויי הצלת החולה.

וידוע שנחלקו פוסקי זמנינו האם הבעל יכול לנסוע עם היולדת ויש מפוסקי זמנינו שהחמירו מאוד בזה אף שללא ספק יש כאן יתובי דעתא ליולדת, וגם מי שהקיל בזה עדיין לא הקיל שיסעו כל מי שהיולדת מבקשת שיסעו איתה, מכיון שלא כל מה שהחולה מבקש נעשה היתר בשבת אלא רק דברים שיש לשער ולקבוע שהם מועילים לחולה להירפא וכנ"ל.

ויעוי' מה שכתב החזו"א בקוב"א שלא כל דבר המועיל לפקו"נ באיזה אופן מועיל בשבת,

שביחא שאלות המצוות בהלכה

דאל"כ היה לנו להתיר לפתוח את כל החנויות בשבת שהרי שבודאי שאם יהיו חנויות פתוחות בשבת יימנעו על ידי זה מקרי מוות אפשריים, ואעפ"כ רואים שאין הדין כן שלא כל דבר שיש לו איזה סיכוי למנוע מוות נחשב כפיקוח נפש בהגדרת ההלכה שבזה, ויש עוד לשון מורחבת בזה בחזו"א במקום אחר.

ואמנם לו יצוייר שיש לפנינו אומדנא דמוכח ברופא לחולה שיש בו סכנה והרופא מבולבל מאוד ברוחו בלא יכולת לרפאותו ורק על ידי שיקח הרופא סיגריה יש אומדנא המסתברת שמצבו עשוי להתייצב ולהיטיב הוא נידון אחר וצל"ע בזה (ועי' בל' הביה"ל סי' קכח ד"ה לכבות שכתב ואפשר דאפילו לרש"י ג"כ יש להתיר ההדלקה כדי לראות איזה דבר הצריך לו וגם שדעת החולה מתיישב בזה וכו').

וכנ"ל לגבי החולה גופי' אם יש בו סכנה ממשית בלא יתובי דעתא והסיגריה תיישב דעתו ג"כ יל"ע בזה, וצ"ל שאם הרופא אומר שעל ידי הסיגריה יוכל להתרפאות (או שיש אומדנא דמוכח באופן המועיל לענין זה כמבואר בהל' יו"כ) יוכל החולה ליקח הסיגריה ואם אין המצב עד כדי כך לא יהיה היתר בזה, מכיון שלא כל הקלה לחולה שיש בו סכנה מותר אלא רק הקלה שיש עליה אומדנא של רופא או טבע קבוע שהוא דבר שמרפא את החולה, עי' ביאור הלכה סי' רעח ד"ה בשביל.

והראני השואל עוד לדברי החשוקי חמד ב"מ קה ע"ב שהביא דברי החת"ס אה"ע סי' פב שכתב לענין מקרה אחר בזה"ל, אין להאמין לרופא אלא באדם שהוחזק בחולי, אבל אדם המתחזק ככריא, ולחש לרופא ואמר לו כך וכך כאב יש לי, והרופא שופט על פי דבריו כראוי לו, לא נתיר לו לעבור על איסורי תורה על פי חלומותיו ועל פי דבריו.

ואף אם נחליט שיש להאמין לרופאים, הלא הבעל עובר איסור על כל בעילה ובעילה, ולא הותר רק להציל נפש, ואם כן מי ישער איזה בעילה היא להצלת נפשה, ואם די לה פעם אחת בחודש, והוא בא עליה פעמיים, שניהם עוברים על איסור תורה.

ואם אולי תתרפא, ויפסק החולי שלה, מי יכפנו לגרשה אז, והוא עמה כל ימיה באיסור וכו', עכ"ל, ועי"ש בחשוקי חמד שהביא עוד צדדים בנידון זה.

והביא שם הוראת הגריש"א שאין להתיר לרופא לעשן סיגריה מכיון שעליו להתחזק בעצמו ולהתרכז ואם קשה לו לעשות כן בלא סיגריה עליו להתאמץ ולעשות בלא סיגריה ועי"ש כל מה שכתב על זה שיש לדון בכל ענין לגופו.

ש"ץ שנוהג כרבינו תם מה דינו לענין תחנון

לגבי

מי שנוהג כרבינו תם בין לקולא בין לחומרא נמצא שלפי מנהגו יש לומר תחנון גם אחר שקיעה של הגאונים, שהרי אפי' בבין השמשות דעת המשנ"ב לומר תחנון, ואפי' למנהגינו שחוששים לסכנה לומר תחנון בבין השמשות אבל מי שנוהג אפי' באיסור סקילה כרבינו תם פשיטא שלענין תחנון יכול לומר תחנון בזמן זה, וחמירא סכנתא מאיסורא נאמר רק לענין ספקות יעוי' ברמ"א יו"ד סי' קטז (וע"ע בספ"ק דעירובין).

אולם אם הש"ץ מנהגו כרבינו תם והציבור נוהגים כמנהג הגאונים (דהיינו כפי השקיעה המצויה) הרי שיש לנהוג כמנהג הציבור ולא לומר תחנון, שהרי אין מנהגינו לומר תחנון ביחיד כלל, ובפרט לפי מה שהורו פוסקי זמנינו שאשכנזי שמתפלל אצל ספרדים שלא יעשה נפילת אפים שהרי הדבר ניכר, וכ"ש אם ש"ץ זה נוהג שלא לומר תחנון כלל במנחה (כפי המקרה בשאלה שלך).

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5